IL-VJATKU FIL-BIRGU

Il-Vjatku Solenni li jżur il-morda tal-parroċċa nhar l-Għid il-Kbir

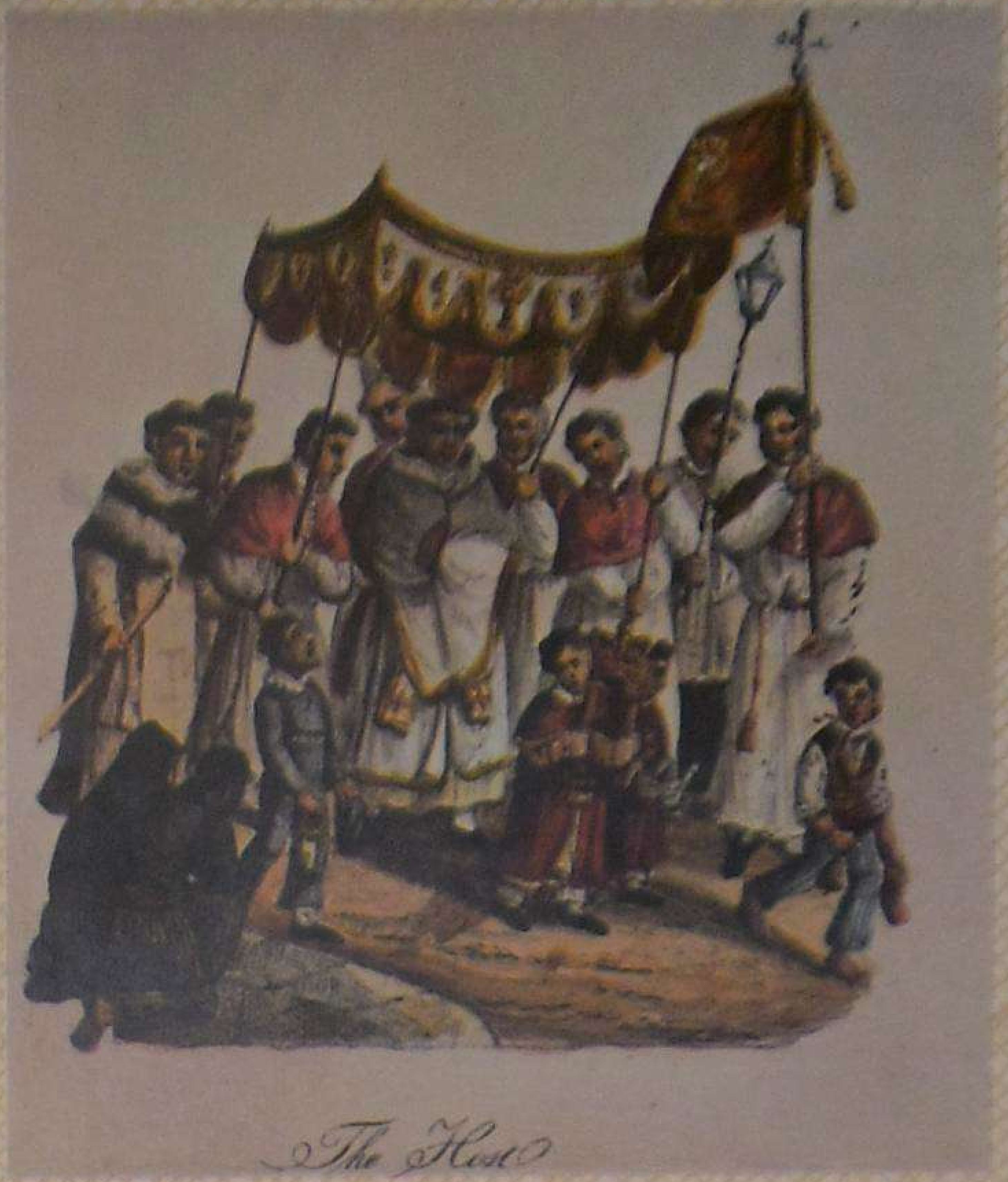

George Cilia

Diffiċli tiskopri meta beda jiġi organizzat il-Vjatku f'Malta. Nafu li fil-Birgu kienet twaqqfet fl-1445 il-fratellanza ta' Santa Marija illi fiha l-fratelli kellhom jikkontribwixxu sitt karlinijiet kull sena għax-xema' biex jakkumpanjaw il-vjatku ta' sħabhom bix-xemgħa mixgħula. Iżjed tard bdew jitwaqqfu l-fratellanzi tas-Santissimu Sagrament bl-għan ewlieni għar-rispett u qima lejn Ġesu Sagramentat, kemm fil-knisja, kif ukoll waqt it-tqarbin tal-morda. L-isqfijiet kienu spiss ifakkru lill-Kappillani, u dawn ifakkru lill-fratelli fil-parroċċi tagħhom, biex jieħdu ħsieb il-morda, ifarrġuhom, u jsaħħuhom bit-tqarbin fi djarhom u fl-isptarijiet. Wara xi żmien, din id-drawwa bdew isejħulha Vjatku – mill-Latin *Viaticum* – jiġifieri dak li hu meħtieġ għall-vjaġġ tal-aħħar.

IL-FRATELLANZI TAS-SAGRAMENT

Jidher li kif ġew imwaqqfa l-fratellanzi tas-Sagrament bir-regoli kollha tal-imseħbin, l-organizzazzjoni tal-vjatku kienet prinċipalment obbligu tagħhom. Għalhekk dawn ordnaw li jindaqqu tokki tal-qanpiena – tlieta tlieta – biex jinġabru dawk kollha li jistgħu jieħdu sehem, b'xi xemgħa jew fanal f'idhom, bil-baldakkin jew bl-umbrella, it-tronett, il-qanpiena, u l-istandard aħmar b'sinjal ta' qima lejn is-Sagrament. Kull min jieħu sehem f'din il-proċessjoni jirbaħ indulġenza ta' mitt jum. Il-kappillani kienu joħorġu jiġbru darba fix-xahar għall-bżonnijiet tal-vjatku.

Tista' tgħid li dari kulħadd kien imut id-dar; ftit wisq kienu jkunu dawk li jmutu fl-isptarijiet. Kien għalhekk li kont tisma' spiss t-tokki tal-qanpiena tal-vjatku. Fi żmien l-Għid il-Kbir kien joħroġ vjatku solenni biex jitqarrbnu l-morda tal-parroċċa. Il-qassis kien jibda xi kant, filwaqt li n-nies fit-triq kienu jinżlu għarrkubbtejhom, jitolbu għall-moribond. Kif il-vjatku jasal qrib id-dar tal-marid, jidħol is-saċerdat u l-fratell bit-tronett, jistaqsih jekk iridx iqerr, u wara tweġibha pożittiva jsir il-qrar, jingħad it-talb bil-Latin, u fl-aħħar it-tqarbina li tikkonforta lill-Insara fil-pont tal-mewt – it-tqarbin ssir anke jekk il-marid ma jkunx sajjem.

IT-TĦABBIRA TAL-VJATKU.

Mat-tokki – tlieta, tlieta – tal-qanpiena l-antika, kulħadd, kbar u tfal, jifhmu li dan hu sinjal ta' vjatku għal xi moribond. Ikun hemm min jintebaħ min seta' kien, u oħrajn isaqsu min hija l-persuna li tkun waslet għall-aħħar mumenti. Jekk jinzerta li l-moribond ikun xi qassis, fratell, jew bniedem popolari, l-miġemgħa tiżdied sewwa. L-ewwel ma jasal ħdejn il-bieb tal-knisja jkun il-puluzija, biex jieħu d-direzzjoni tat-triq li għandu jsegwi l-vjatku, b'hekk imexxi l-proċessjoni bla tfixkil. It-tfal kienu jiġru minn ta' quddiem biex jilħqu t-tronett, il-qanpiena, l-istandard l-aħmar, jew l-umbrella. Jekk ikun hemm il-fratelli, dawn kienu jeħduhom huma. Oħrajn jieħdu fanal, filwaqt li xi tfal ikollhom fanal tagħhom. Niftakar li ommi ordnatli fanal li kien jiswa tmintax irbiegħl (Eur 0.28). Kienet wissietni biex nibża' għalih, ħalli jservini għal żmien twil. Kien ħafna għal qalbi, iżda sfortunatament ma lħaqtx gawdejtu wisq għax faqqgħet il-gwerra, d-dar tagħna ntlaqtet, u l-fanal spiċċa mat-tifrik.

Meta l-vjatku jdoqq filgħaxija, jew billejl, xorta kien jakkumpanjaw ħafna nies. Anzi, l-irġiel kienu jiżdiedu għax, min ikun ġie lura mix-xogħol, min jagħlaq il-ħanut, min joħroġ mill-każin, u saħansitra jkun hemm minn joħroġ mis-sodda biex juri qima lejn is-Sagrament. Oħrajn kienu jibqgħu wara t-twieqi jew fil-bieb, jixgħelu xemgħa jew lampa tal-pitrolju, jinżlu għarrkubtejhom, u jitolbu. F'temp bnazzi b'dawl ta' qamar, il-proċessjoni timxi aktar bl-ordni: l-ewwel tal-istandard u tal-qanpiena, it-tfal bil-fanal mixgħul b'xemgħa tteptep ma' kull pass li jieħdu, mexjin tnejn tnejn wara xulxin, is-saċerdot taħt l-umbrella u ieħor bit-tronett. Nisa b'rashom mgħottija bl-għonnella jew bil-velu, irġiel bil-ġlekk, żgħażagħ u anzjani

jiffurmaw folla ta' nies mexjin sa fejn iwassalhom tal-istandard. Meta l-vajtku jasal fejn għandu jasal, kulħadd jibqa' jistenna barra, jgħid it-talb, sakemm is-saċerdot jerġa' joħroġ mid-dar biex jerġa' lura lejn il-knisja. Hekk tispiċċa din iċ-ċelebrazzjoni Ewkaristika.

Għall-kuntrarju, jekk il-vjatku jinzerta jkollu bżonn joħroġ fi ġranet ta' maltemp, xita u ksieħ, is-saċerdot kien joħroġ ġos-suġġetta privatament. Din kienet tkun bħal kaxxa kbira li tingħalaq bil-bieba tal-ħġieġ biex b'hekk is-saċerdot ma jixxarrabx. Is-suġġetta jkollha żewġ lasti li bihom tinġarr minn erbat irġiel, mill-knisja sad-dar tal-moribond. Din inqatgħet żmien ilu meta bdew jidhru l-vetturi fit-toroq. Is-suġġetta għadha tinstab fil-mużew tal-parroċċa.

META WAQAF

Wara t-Tieni Gwerra Dinjija bdiet tinbidel l-istruttura soċjail; żdied it-traffiku, naqsu l-fratelli. Għalhekk waqaf il-Vjatku fit-toroq. Baqa' biss isir f'xi parroċċl speċjalment dak solenni fi żmien l-Għid. Il-Konċilju Vatikan II li sar fis-snin sittin, kompla naqqas din il-manifestazzjoni sa ma wasalna biex dan illum isir minn saċerdot waħdu. Issa anke ingħataw permess il ministri tal-Ewkaristija: irġiel lajċi joħorġu jqarbnu huma, jġorru l-ostja fit-teka mdendla mal-għonq għal fuq is-sider, jidħlu fid-dar, jitolbu u jqarbnu lil kull min jixtieq jirċievi s-Sagrament.

Hekk spiċċat drawwa antika u għażiża għalina Insara Maltin.

Riferenzi

1 Mill-ktieb *Birgu – A Maltese Maritime City*, paġna 666 Vol II

2 Tagħrif ieħor meħud mill-ktieb *Il-Fratellanzi tas-Sagrament* ta' Patri Filippu Mallia O.P.

© **George Cilia**

IL-VJATKU

Dun Karm, il-Poeta Nazzjonali

Kollox dlam ċappa, żiffa kiesħa tvenven
Ġox-xquq tat-twieqi u fuq il-ħġieġ imsakkar
Ix-xita rqiqa, bla ma tehda, ttektek,
U minn l-imwieżeb

L-ilma jċarċar fit-toroq. Fuq iż-żlieġa
Ta' l-art imxarrba 'l hawn u 'l hinn tinkiser
Id-dija ħamra tal-fanali, u donnha
Għar-rqad tistiednek.

Kemm tmedd il-ħarsa ħadd ma jidher barra;
Xi waqt jinstama' mixi mgħaġġel: tgħaddi
Xbejba sewda fit-triq u tgħib: xi roti
Fil-bogħod igergru.

Fil-ħin nisma' kemm kemm leħen qanpiena:
-- Drajtu biżżejjed dak il-leħen – jersaq
U kull ma jmur jitqawwa. F'daqqa waħda
Nilmaħ jitħarrku

Xi dwal, tnejn tnejn…Resqin…min-naħa l-waħda
U ma' l-oħra tat-triq jitqassmu: iħeffu,
Quddiem, it-tfal: fin-nofs tmewweġ u tħammar
Bandiera ċkejkna.

Qegħdin joqorbu sew…beda jinstema'
Il-leħen tal-qassis u tan-nies l-oħra: jidhru
Id-dwal fit-twieqi, wara l-ħġieġ, u f'nofshom
Nies għarkobbtejhom.

Għaddej Ġesu'…bil-lejl, fir-riħ, fix-xita!
Kollu ħniena u mogħdrija, kollu mħabba,
Sejjer iqawwi l-qalb u r-ruħ ta' msejken
Fl-aħħar taqbida.

Nistħajjel miegħu għaddejjin, moħbija
Għall-għajnejn tal-bnedmin, anġli bil-qtajja',
U Lilu jfaħħru li f'daqsxejn ħobż abjad
Il-kobor tiegħu

Għalaq u ħeba, u b'għira mqaddsa jżiġġu
Għall-hena ta' min bih jixba' u jitwettaq.
Għadda Ġesu'…warajh baqgħet bħal fwieħa
Ħelwa ta' ġenna.

O tagħlim il-Feddej! O emmna mqaddsa!
Kemm intom sbieħ! Kemm fikom għerf tas-sema!
Oh tjieba ta' bla tarf, int biss stajt tagħmel
Dal-ġenn ta' mħabba!

Deh, meta l-jiem ta' din il-ħajja għalija
Ikunu waslu biex jintemmu, u mdejjaq
Taħt il-ħakma tal-mewt, kollu nistħajlu
Ħolma l-imgħoddi,

Ikun bil-lejl, ikun bin-nhar, fix-xitwa
Jew fil-qilla tas-sajf, hekk ja mulejja,
Ejja żurni, bit-tfal tnejn tnejn, bil-leħen
Li jitlob ħniena.

L-aħħar Ħabib, ejja ġo sidri, u qiegħed
Qalbek fuq qalbi u minn kull dnub saffiha;
Miegħek mgħannaq, Ġesu', naqbad bla biża'
It-triq ta' dejjem.